

چگونه توانستیم مهارت انشانویسی دانش‌آموزانم را تقویت کنیم؟

افسانه احمدی^۱

روح الله رحمتی^۲

دنیا محمود نژاد^۳

ناصر علیمرادی^۴

چکیده

تحقیق حاضر با هدف تقویت مهارت انشانویسی دانش‌آموزان انجام گرفته است، طرح تحقیق توصیفی و از نوع تحقیق عملی (اقدام پژوهی) است. در راستای حل مسئله ایجاد شده و تلاش برای تغییر وضعیت و بهبودی در فرآیند تدریس، با توجه به ماهیت اقدام پژوهی تحقیق از تجارب همکاران، راهنمایی و نظارت گروه نقاد پژوهش به منظور نتیجه‌گیری بهتر استفاده گردید و همچنین در این تحقیق به منظور جمع‌آوری اطلاعات از روش‌های مشاهده، یادداشت برداری و مراجعه به تحقیقات علوم تربیتی استفاده شد. پس از بکارگیری راه‌حل‌های اتخاذ شده با نظارت گروه نقاد پژوهش، یافته‌های تحقیق نشان داد که آموزش قواعد انشانویسی، آگاهی دانش‌آموزان از معیارهای ارزشیابی درس انشا و تشویق دانش‌آموزان به کتاب‌خوانی در تقویت مهارت انشانویسی دانش‌آموزان و افزایش علاقه دانش‌آموزان به این درس نقش مهمی دارد.

واژگان کلیدی: تحقیق، تقویت، مهارت انشانویسی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

۱. کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی Afsanehahmadi1399@gmail.com

۲. کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی roohollah.rahmati3188@gmail.com

۳. کارشناسی ارشد شیمی d.mahmoodnezhad@gmail.com

۴. کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی alimoradinaser@yahoo.com

مقدمه

درس انشا از جمله دروسی است که ارتباط مستقیمی با خلاقیت دارد، دانش‌آموزان با بکارگیری کلمات و جمله‌سازی مناسب و بهره‌گیری از قوه خلاقیت خود درباره موضوع مورد نظر فکر می‌کنند. در این میان آشنایی دانش‌آموزان با درست‌نویسی کلمات، ترکیب، جمله‌سازی و توسعه‌ی دامنه‌ی واژگان نقش بسزایی در مهارت انشانویسی دانش‌آموزان دارد.

جایگاه درس انشا در برنامه‌های درسی، همانند جایگاه هنر نمایش در میان دیگر هنرهاست. همه هنرها در هنر نمایش، نمود می‌یابند. هنر نمایش بازآفرینی زندگی است. انشا هم بازآفرینی خود ما و ادراک ما از آفرینش است. از این دیدگاه هنر انشا یادآور همان مراحل معرفتی و سیر حکمت‌اندوزی و پرورش دکارتی است (اکبری، ۱۳۹۴؛ به نقل از قاسم پور مقدم، ۱۳۹۵).

شیوه‌های تقویت انشانویسی دانش‌آموزان:

۱- از ساده‌نویسی شروع کنیم

نویسندگی را ابتدا باید از ساده‌نویسی شروع کرد تا به نوشته‌های زیبا و تخیلی رسید. هیچ نویسنده‌ای از ابتدای کارش زیبا و هنرمندانه نمی‌نویسد بلکه این مهارت را به تدریج و با تمرین و ممارست و البته علاقه و انگیزه به دست آورده است. به قول پروین که می‌گوید پرواز را با پرواز کردن نمی‌شود آموخت. برای اینکه به پرواز برسیم، ابتدا باید ایستادن را بیاموزیم:

تو را پرواز بس زود است و دشوار / ز نوکاران که خواهد کار بسیار؟

بباید هر دو پا محکم نهادن / از آن پس فکر بر پای ایستادن

اولین کار معلم انشا این است که ترس از نوشتن را در شاگردانش از بین ببرد و این کار امکان ندارد مگر با آزاد گذاشتن و تشویق آن‌ها. در ابتدا باید ساده و درست‌نویسی را به دانش‌آموزان آموزش داد؛ مثلاً می‌توانیم از ترغیب آنان به نوشتن «خاطرات روزانه» شروع کنیم. دانش‌آموزان می‌توانند خاطرات روزانه خود را در دفترچه‌ای یادداشت کنند و در صورت تمایل برای هم کلاسی‌های خود بخوانند. می‌توانیم آن‌ها را تشویق به نوشتن «خلاصه فیلم یا سریال‌های تلویزیونی» کنیم. یا اینکه از آنان بخواهیم خلاصه آخرین داستانی را که خوانده‌اند، بنویسند. هر کدام از این موارد می‌توانند به ترس از نوشتن را در دانش‌آموز از بین ببرند و کم‌کم او را دست به قلم کنند.

۲- به کمیت چندان اهمیت ندهیم

در ابتدای کار نویسندگی شاید دانش‌آموز از نوشتن زیاد، هراس داشته باشد و با نوشتن چند سطر، ذهنش به اصطلاح خالی شود. لازم نیست او را مجبور به زیاد نوشتن کنیم. به همان چند سطر او اهمیت بدهیم و او را تشویق کنیم. نوشتن در حد چند سطر یا بندنویسی در ابتدای کار کافی است.

به این ترتیب دانش‌آموز اعتماد به نفس پیدا می‌کند که بیشتر بنویسد و قدم به قدم جلوتر برود اما اگر او را مجبور کنیم که مثلاً نوشته‌اش نباید کمتر از ۱۰ سطر باشد، احساس می‌کند ناتوان است و چه بسا با این کار جلوی نیروی تخیل و خلاقیت او را نیز بگیریم.

۳- دانش‌آموزان را به مطالعه و کتاب‌خوانی تشویق کنیم
خواندن کتاب‌های گوناگون می‌تواند به دانش‌آموزان در کار نوشتن بسیار کمک کند. مطالعه و کتاب‌خوانی گنجینه لغات بچه‌ها را افزایش می‌دهد و باعث تغییر دیدگاه آنان نسبت به جهان پیرامونشان می‌شود. خواندن کتاب به تدریج باعث می‌شود دانش‌آموز جرئت پیدا کند و بنویسد. گاهی می‌توانیم در زنگ انشا، دانش‌آموزان کلاس را به کتابخانه مدرسه ببریم و آن‌ها را آزاد بگذاریم که هر کتابی را دوست دارند بردارند و مطالعه کنند؛ البته خودمان هم باید در کنار آن‌ها باشیم و به مطالعه بپردازیم. سپس در جلسه‌ی بعد از آن‌ها خواهیم هر کدام چند بند درباره کتابی که مطالعه کرده‌اند، بنویسند.

۴- از آن‌ها خواهیم که قصه و خاطره بگویند
گاهی در ساعات درس انشا می‌توانیم دانش‌آموزان را تشویق به قصه‌گویی و خاطره‌گویی کنیم. می‌توانیم از آن‌ها خواهیم هر کدام داستانی کوتاه برای دیگران بازگوید یا خاطره‌ای شیرین و به یاد ماندنی برای کلاس تعریف کند. این کار ضمن نشاط بخشی به فضای کلاس و تقویت مهارت‌های شفاهی دانش‌آموز می‌تواند سرآغاز نوشتن برای برخی از دانش‌آموزانی باشد که در نوشتن، مشکل دارند. در پایان هر جلسه می‌توانیم از آنان خواهیم قصه یا خاطره خود را که به زبان ساده برای دیگران بازگو کرده‌اند، روی کاغذ بنویسند. استفاده از این روش به ویژه برای دانش‌آموزانی که نوشتن برایشان سخت است، بسیار مفید است. در این روش ما به دانش‌آموزان می‌گوییم که نوشتن هم می‌تواند مثل گفتن، ساده و آسان باشد.

۵- جمله‌نویسی را در کلاس تمرین کنیم
یکی از راه‌های تقویت انشانویسی دانش‌آموزان، تمرین جمله‌نویسی است. همان‌طور که قبلاً اشاره شد، دانش‌آموز در ابتدای کار، از نوشتن زیاد (متن نویسی) ناتوان است. ما هم نباید او را مجبور کنیم از همان ابتدا درباره هر موضوعی یک صفحه بنویسد، بلکه باید به او فرصت دهیم که با نوشته‌های کوتاه و مختصر شروع کند. برای این کار می‌توانیم از جمله‌سازی شروع کنیم. واژه‌هایی به دانش‌آموزان بدهیم و از آنان خواهیم درباره آن‌ها جمله‌های کوتاهی بنویسند. البته چنین تمریناتی در فعالیت‌های بخش نوشتن کتاب فارسی هم قرار داده شده است. می‌توانیم در زنگ انشا، واژه‌های بیشتری را در اختیار آنان بگذاریم و خواهیم که با آن‌ها جمله‌های بیشتر و گسترده‌تری بسازند. این کار می‌تواند سرآغاز نوشتن برای دانش‌آموزان باشد.

با توانا شدن تدریجی دانش آموزان در جمله‌سازی، از آن‌ها می‌خواهیم جمله‌های خود را گسترده‌تر کنند تا به یک بند (پاراگراف) برسد. به این ترتیب، آن‌ها به متن‌نویسی نزدیک خواهند شد.

۶- از شبکه معنایی یا خوشه خورشیدی استفاده کنیم

در این روش، ابتدا موضوع مطرح شده را در قالب یک واژه روی تخته می‌نویسیم. سپس، اطراف این واژه طرحی از یک خورشید می‌کشیم که دارای شعاع‌های مختلف است و موضوع در وسط طرح خورشید قرار می‌گیرد. آن‌گاه از دانش آموزان می‌خواهیم همان طرح را در دفترچه انشای خود بکشند و با دیدن آن واژه (موضوع اصلی)، هر کلمه دیگری به ذهنشان می‌رسد، در اطراف آن خورشید بنویسند. به این ترتیب، دانش آموزان شبکه معنایی گسترده‌ای با آن واژه می‌سازند. سپس، از آنان می‌خواهیم با آن واژه‌ها جمله‌های مختلفی بسازند و در پایان، جملات خود را به کمک حروف ربط به هم وصل کنند. در نهایت، دانش آموزان انشایی نامنظم در دفترچه خود خواهند داشت که با کمی مرتب کردن و حذف برخی جمله‌ها و واژه‌های تکراری، منظم می‌شود. در این روش، ممکن است انشای دانش آموز زیبا به نظر نرسد ولی در ابتدای کار نگارش و انشانویسی می‌تواند به دانش آموزان کمک کند.

۷- متن خوانی و کتاب‌خوانی دبیر در زنگ انشا

گاهی می‌توانیم کتاب‌هایی را به کلاس ببریم و داستان‌هایی کوتاه یا متن‌هایی ادبی و زیبا را برای دانش آموزان بخوانیم. این کار ضمن ایجاد التذاذ ادبی در ساعت انشا، می‌تواند دانش آموزان را با نوشته‌های نویسندگان بزرگ آشنا کند و شوق نوشتن را در آن‌ها برانگیزد.

۸- آموزش کاربرد نشانه‌های نگارشی

باید دانش آموزان را در زنگ انشا با نشانه‌های نگارشی و کاربردهای گوناگون آن‌ها آشنا سازیم. می‌توانیم در ابتدا اهمیت و نقش علائم نگارشی را در درک بهتر مفهوم جملات با چند مثال ساده بازگو کنیم. سپس متن‌هایی را به دانش آموزان بدهیم و از آن‌ها بخواهیم که آن‌ها را نشانه‌گذاری کنند. در انشاهایشان هم نشانه‌های نگارشی را تا حد ممکن به کار ببرند. با کنترل انشای آنان، اگر در نشانه‌گذاری‌شان ایرادی بود، آن را اصلاح کنیم و توضیحات لازم را به دانش آموز بدهیم.

۹- استفاده از چرک‌نویس

همیشه از دانش آموزان بخواهیم، ابتدا انشای خود را در یک برگه چرک‌نویس بنویسند. نوشتن انشا در برگه چرک‌نویس دو فایده دارد:

۱- پرورش قوه تخیل و تمرکز بر موضوع

دانش آموز وقتی انشای خود را در چرک‌نویس می‌نویسد، روی موضوع تمرکز می‌کند و برای فهم و درک و پرورش موضوع می‌کوشد. در ضمن، نیروی تخیل و خلاقیت خود را تا حد امکان به کار می‌گیرد؛ چون در این مرحله، ظاهر انشا برای او اهمیت ندارد و بیشتر به محتوا می‌اندیشد.

۲- رعایت ظاهر زیبای انشا

پس از نوشتن انشا در برگه چرک‌نویس، دانش‌آموز می‌تواند انشای خود را با حوصله و رعایت اصول نگارشی، پاک‌نویس کند. در این مرحله، تمرکز او بر حفظ ظاهر زیبا و رعایت اصول و قواعد نگارشی خواهد بود. بنابراین، داشتن برگه چرک‌نویس می‌تواند به ارائه یک انشای زیبا، هم از نظر ظاهر و هم محتوا، به دانش‌آموزان کمک کند.

۱۰- انشانویسی گروهی

یکی دیگر از شیوه‌های تقویت انشانویسی دانش‌آموزان، استفاده از شیوه‌های گروهی است. برای این کار ابتدا موضوع را مطرح می‌کنیم. سپس از دانش‌آموزان می‌خواهیم، درباره آن در گروه، بحث و تبادل نظر کنند و در پایان، نتیجه بحث را نماینده گروه در کلاس ارائه دهد. گاهی نیز می‌توانیم از شیوه پرسش و پاسخ استفاده کنیم و نظرات دانش‌آموزان را درباره موضوع، جویا شویم. این روش‌ها می‌تواند در روشن‌سازی طرز تلقی دانش‌آموزان از موضوع انشا بسیار مؤثر باشد و به آن‌ها یاری رساند. پس از بحث و تبادل نظر و پرسش و پاسخ درباره موضوع، از دانش‌آموزان می‌خواهیم شروع به نوشتن کنند. با این روش‌ها دانش‌آموز آمادگی فکری و ذهنی برای نوشتن پیدا خواهد کرد و حتی خواهد توانست درباره موضوعاتی که هیچ اطلاعی درباره آن‌ها ندارد، انشا بنویسد.

۱۱- تدوین ویژه‌نامه انشاهای برتر

برای تشویق و ترغیب دانش‌آموزان به نوشتن انشاهای زیبا، می‌توانیم ویژه‌نامه‌ای با عنوان «انشاهای برتر دانش‌آموزان» تهیه کنیم و هر ماه تعدادی از انشاهای منتخب دانش‌آموزان را در آن گردآوری کنیم. برای این کار در ساعات درس انشا که تعدادی از انشاها در کلاس خوانده می‌شوند، بهترین آن‌ها را انتخاب کنیم و از دانش‌آموزان می‌خواهیم آن را در یک برگه A4 دوباره پاک‌نویس کند. سپس آن را در ویژه‌نامه قرار می‌دهیم. بهتر است محل نگهداری این ویژه‌نامه دفتر دبیران مدرسه باشد تا دیگر دبیران و مربیان هم آن‌ها را مطالعه کنند. گاهی نیز می‌توانیم با تشویق این دانش‌آموزان و معرفی آنان به مسئولان مدرسه از آنان بخواهیم انشاهای خود را در مراسم آغازین (صبحگاه) بخوانند. این کار نوعی تشویق دانش‌آموز به زیبا نویسی است (جان‌پرور، ۱۳۹۵).

انشا نوعی نوشتن فعال است که در پایه‌ی دوم ابتدایی با جمله‌سازی و در پایه سوم با انشانویسی آغاز می‌گردد، یادگیری مهارت انشانویسی در دوره ابتدایی نقش مهمی در پرورش خلاقیت‌های دانش‌آموزان دارد، دانش‌آموزان با بهره‌گیری از قواعد نوشتن و توانایی خواندن روان و صحیح جملات و افزایش دامنه واژگان خود، می‌توانند به خلاقیت خود در درس انشا بیفزایند و جملاتی را خلق کنند. کلاس درس انشا بایستی هر روز متفاوت‌تر از روز قبل باشد تا برای دانش‌آموزان تازگی داشته باشد و از تکرار و بی‌انگیزگی جلوگیری کند.

بیان مسئله

زنگ انشا همانند سایر زنگ‌ها شور و شوق خودش را نداشت، دانش‌آموزان از خواندن انشا در کلاس درس اجتناب می‌کردند یا اصرار داشتند انشا را در منزل بنویسند و جلسه‌ی آینده به کلاس بیاورند، برخی از دانش‌آموزان که در درس املا ضعف داشتند و نمی‌توانستند جمله‌نویسی را درست انجام دهند تمایلی به نوشتن انشا نداشتند، در اکثر نوشته‌های دانش‌آموزان جملات تکراری دیده می‌شد. تداوم این وضعیت به یک مانع اساسی برای رسیدن به اهداف درس انشا تبدیل شده بود؛ تصمیم گرفته شد در جلسه‌ی شورای معلمان، موضوع مطرح شود و برای حل این مسئله از نظرات و تجارب آن‌ها استفاده گردد، همچنین گروه نقاد پژوهش (متشکل از ۱- مدیر مدرسه ۲- سه نفر از همکاران مدرسه ۳- یک نفر روانشناس تربیتی) به منظور راهنمایی و نظارت بر فرآیند تحقیق تشکیل گردید.

ضرورت و اهمیت تحقیق

امروزه، اهمیت نوشتن به عنوان راه تبادل اطلاعات، بیان افکار، احساسات و ارتباطات، نسبت به گذشته، بسیار مشهودتر است. در مدارس و دانشگاه‌های کشورهای توسعه یافته آموزشی، به مهارت نگارش و انشاءنویسی، توجه ویژه‌ای می‌شود زیرا کسب صلاحیت در نوشتن به رشد و توسعه زبان مادری منجر می‌شود و می‌تواند در تحکیم ریشه‌های زبان مادری اثر گذار باشد. از سوی دیگر، بی‌توجهی به این مهارت خطیر و تشویق نکردن دانش‌آموزان به کسب آن، موجب ضعف تحقق اهداف درس انشاء می‌شود (کیان، ۱۳۹۸).

در اصطلاح نویسندگی، انشا عبارت است از فنی که برای بیان معانی موجود در ذهن به کار می‌رود؛ البته با عباراتی درست، رسا و فصیح که شایسته مقام و درخور درک و فهم شنونده کلام باشند. هدف از آموختن انشاء، تسلط بر بیان مقصود است؛ به نحوی که خواننده به خوبی مطلب را درک کند (ایلیادی و حیدرپور، ۱۳۸۷؛ به نقل از احمدی و همکاران، ۱۳۹۳).

انشا از نظر کاربردی در زندگی دانش‌آموزان نقش بسزایی دارد، زیرا بخش بزرگی از ارتباطات در محیط مدرسه و خارج از آن از طریق نوشتن فراهم می‌شود. دانش‌آموزان را به سوی خلاقیت و نوآوری سوق می‌دهد و آزادی عمل را تقویت می‌کند (معمدی، ۱۳۸۹؛ به نقل از ارجمندی نیک، ۱۳۹۴).

با توجه به اهمیت درس انشا نیاز است به این درس همچون سایر دروس نگاه شود تا دانش‌آموزان بتوانند در دوره ابتدایی با مهارت‌های انشانویسی آشنا شوند، لذا این تحقیق در تلاش است راهکارهایی را برای تقویت مهارت انشانویسی دانش‌آموزان ارائه دهد.

پیشینه تحقیق

محمدصالحی خردمردی و بختیاری مرکیه (۱۳۹۸)، در پژوهش خود با عنوان بررسی علل ضعف انشانویسی دانش‌آموزان پایه ششم (مطالعه موردی: شهرستان بابلسر)، «عدم مطالعه کتاب‌های غیر

درسی، فرا نگرفتن مهارت نوشتن در پایه‌های قبلی، عدم آشنایی دانش‌آموزان با اصول و قواعد انشانویسی، عدم استفاده معلمان از روش‌های فعال و متنوع در انشانویسی، اهمیت ندادن دانش‌آموزان به انشای فارسی و نوشتن انشا در حضور معلم» را به عنوان عمده ترین علل ضعف انشانویسی دانش‌آموزان پایه ششم شهرستان بابلسر و نتایج تحقیق، معرفی کرده و ریشه آن‌ها را «مدرسه و معلم و آموزش غلط» و مشخصاً «ضعف معلمان انشا و عدم بهره‌گیری آن‌ها از فنون و روش‌های نوین تدریس» دانسته‌اند.

کیان(۱۳۹۸)، در پژوهش خود با عنوان اثر تکنیک‌های نگارش بر پیشرفت مهارت انشاءنویسی دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی به این نتیجه رسید که آموزش تکنیک‌های نگارش بر پیشرفت دانش‌آموزان در انشاءنویسی، به ویژه در بخش‌های اساسی قواعد و سازماندهی، به طور چشمگیری مؤثر بوده است.

احمدی و همکاران(۱۳۹۳)، در پژوهش خود با عنوان بررسی تأثیر یادگیری مشارکتی بر پیشرفت انشانویسی دانش‌آموزان شهرستان ساوه، نتایج به دست آمده نشان داد که روش یادگیری مشارکتی نسبت به روش سنتی منجر به کاهش خطا (پیشرفت) در انشای دانش‌آموزان شده است و پیشرفت انشای دانش‌آموزان دختر و پسر در روش یادگیری مشارکتی، یکسان بوده است. شیخی فینی و زارعی(۱۳۸۹)، در تحقیق خود با عنوان مقایسه‌ی اثر بخشی روش‌های آموزش ویژه-ی کلاسی و غیر کلاسی بر عملکرد مهارت انشانویسی دانش‌آموزان دختر پایه‌ی سوم ابتدایی شهرستان رامهرمز به این نتیجه رسیدند که آموزش مهارت‌های انشانویسی در ارتقا و بهبود کیفیت انشا دانش‌آموزان دختر اثر گذار بوده است.

در پژوهشی که توسط نصیری(۱۳۷۳)، با عنوان «وضعیت درست انشا در پایه پنجم ابتدایی شهر تهران» صورت گرفته است، نتیجه این بود که ناتوانی دانش‌آموزان در نوشتن انشا بیشتر ناشی از عدم آگاهی از قواعد دستوری و نحوی است(به نقل از سیف نراقی و میرمهدی، ۱۳۸۲).

احمدی و امین مقدسی(۱۳۸۰)، در پژوهش خود با موضوع تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر انشانویسی در دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی، نتایج تحقیق نشان داد که آموزش مهارت‌های اجتماعی میانگین نمره‌ی انشای دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی را افزایش می‌دهد و بین میانگین نمره انشای دانش‌آموزان پسر و دختری که مهارت‌های اجتماعی به آن‌ها آموزش داده شده بود، تفاوت معناداری وجود نداشت.

با بررسی نتایج تحقیقات صورت گرفته می‌توان گفت ضعف و مشکلات دانش‌آموزان در درس انشا بیشتر متوجه عدم آموزش کافی درباره این درس است به طوری که دانش‌آموزان با آگاهی و شناخت از قواعد انشانویسی خواهند توانست به مهارت انشانویسی دست یابند و همچنین آموزش مهارت‌های اجتماعی و بهره‌گیری از یادگیری مشارکتی نقش مهمی در پیشرفت درس انشا دانش‌آموزان دارد؛ لذا

این تحقیق تلاش دارد تا با بکارگیری خلاقیت و آموزش‌های لازم، مهارت انشانویسی دانش‌آموزان را تقویت کند.

گردآوری اطلاعات (شواهد)

در این مرحله لازم است اطلاعاتی جمع‌آوری شود که بیانگر وجود یک مسئله در فرآیند آموزش است و با استفاده از این شواهد می‌توان گفت بایستی برای رفع این مسئله تلاش کرد. به همین خاطر از روش‌های مشاهده، مصاحبه با دانش‌آموزان و بررسی نمرات درس انشا دانش‌آموزان استفاده شد.

تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها

با بررسی اطلاعات جمع‌آوری شده و تجزیه و تحلیل آن‌ها می‌توان گفت ضعف دانش‌آموزان در درس انشا به عوامل مختلفی مرتبط است که در ذیل به آن‌ها اشاره شده است:

- ضعف در درست‌نویسی کلمات
- ضعف در جمله‌سازی و خواندن صحیح و روان جملات
- آشنا نبودن با اصول و قواعد اولیه انشانویسی
- داشتن دامنه‌ی محدود واژگان
- جای دادن زنگ انشا به زنگ آخر در برنامه‌ی هفتگی
- کمرویی و نداشتن اعتماد به نفس برای خواندن انشا در کلاس درس
- نبود ایده و خلاقیت در زنگ انشا
- تکراری بودن موضوعات برای نوشتن انشا
- عدم آگاهی دانش‌آموزان از اهمیت درس انشا در پرورش خلاقیت و تفکر
- آشنا نبودن با مشخصه‌ها و ملاک‌های ارزشیابی درس انشا

انتخاب راه جدید به صورت موقت

به منظور اتخاذ راه‌حل موقت، پس از راهنمایی و مشورت با گروه نقاد پژوهش؛ لازم بود در ابتدا دانش‌آموزان مهارت‌های پایه‌ای انشانویسی را فراگیرند سپس از ملاک‌های ارزشیابی درس انشا آگاه شوند و ایده‌های خلاقانه در زنگ انشا بکار گرفته شود.

اجرای طرح جدید و نظارت بر آن

برای دانش‌آموزانی که در نوشتن و خواندن ضعف داشتند آموزش‌های تکمیلی تدارک دیده شد و دانش‌آموزانی که کمرو بودند مشوق‌هایی برای رفع کمرویی به منظور خواندن انشا در جمع در نظر گرفته شد.

موضوع‌های مختلف برای نوشتن انشا به دانش‌آموزان داده شد تا بتوانند بر حسب علاقه موضوع مورد نظر خود را انتخاب کنند؛ از انواع انشاهای توصیفی، نقلی، تخیلی و ... به منظور متنوع کردن زنگ انشا استفاده گردید.

- زنگ انشا از زنگ آخر به زنگ سوم در برنامه هفتگی انتقال داده شد.
- ملاک‌های ارزشیابی درس انشا برای دانش‌آموزان توضیح داده شد.
- کتابخانه کلاسی به منظور تقویت مهارت خواندن در دانش‌آموزان ایجاد گردید.
- ترغیب دانش‌آموزان به خواندن داستان و بازگو کردن خلاصه داستان در کلاس درس.
- گوش دادن به انشاهای خوانده شده دانش‌آموزان، توسط سایر همکلاسی‌ها.
- آگاه کردن دانش‌آموزان از اهمیت درس انشا در رشد خلاقیت.
- برگزاری مسابقه‌ی کتاب‌خوانی در مدرسه.
- ترغیب دانش‌آموزان به گزارش‌نویسی و خاطره‌نویسی در زنگ انشا.
- آموزش آیین نگارش به دانش‌آموزان.
- تلفیق درس انشا با سایر دروس از جمله درس هنر.
- توجه به کیفیت انشا نه کمیت.

گردآوری اطلاعات (شواهد ۲)

اطلاعاتی که در این مرحله جمع‌آوری شد به منظور قضاوت درباره بهبودی وضعیت و مؤثر بودن راه‌حل‌های اتخاذ شده است؛ به همین خاطر از روش‌های مشاهده، میزان استفاده دانش‌آموزان از کتب کتابخانه کلاسی و بررسی نمرات درس انشا استفاده گردید.

ارزشیابی تأثیر اقدام جدید و تعیین اعتبار آن

در راستای آگاهی از مؤثر بودن راه‌حل‌های اتخاذ شده لازم است نتایج این راه‌حل‌ها مورد ارزشیابی و قضاوت قرار گیرند و به منظور تعیین اعتبار، نتایج تأثیر راه‌حل‌ها در اختیار گروه نقاد پژوهش قرار گرفت که شواهد دال بر بهبود مهارت انشانویسی دانش‌آموزان و افزایش میزان مطالعه دانش‌آموزان از کتب کتابخانه کلاسی و رشد علاقه دانش‌آموزان به این درس بود.

تجدید نظر و دادن گزارش نهایی

گزارشی از فرآیند تحقیق در اختیار گروه نقاد پژوهش قرار گرفت تا مورد ارزیابی قرار گیرد و در ادامه نیز گزارش نهایی از اقدام پژوهی در اختیار همکاران سایر مدارس قرار گرفت تا بتوانند از نتایج این تحقیق در بهبود وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان خود در درس انشا استفاده کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

درس انشا یکی از دروس مهم و کاربردی است که دانش‌آموزان با استفاده از کلمات و جمله‌سازی درست حول موضوع به تفکر می‌پردازند، داشتن ایده و خلاقیت در درس انشا همچون سایر دروس به پیشبرد اهداف درس انشا کمک خواهد کرد، دانش‌آموزان با آگاهی از نقش درس انشا در رشد قوه خلاقیت و تفکر؛ به درس انشا همچون سایر دروس اهمیت می‌دهند و برای نوشتن انشا شور و شوق خواهند داشت.

تلفیق درس انشا با دروس دیگر از جمله درس هنر می‌تواند به جذابیت این درس بیش از پیش بیفزاید، برگزاری مسابقات کتاب‌خوانی در مدارس به منظور تشویق و سوق دادن دانش‌آموزان به مطالعه و کتاب‌خوانی در گسترش دامنه‌ی واژگان و مهارت انشانویسی دانش‌آموزان نقش بسزایی دارد، بیان خلاصه‌ی کتب مطالعه شده در کلاس درس، خاطره‌نویسی و گزارش‌نویسی از جمله فعالیت‌هایی هستند که به تقویت انشانویسی دانش‌آموزان نیز کمک خواهد کرد.

لذا می‌توان گفت ضعف در مهارت انشانویسی به عوامل مختلفی بستگی دارد که یکی از عوامل مهم؛ آشنا نبودن دانش‌آموزان با اصول انشانویسی است؛ قبل از اینکه از دانش‌آموزان خواسته شود درباره موضوعی انشا بنویسند بایستی ملاک‌ها و معیارهای ارزشیابی درس انشا به دانش‌آموزان اطلاع داده شود تا بدانند هدف از نوشتن انشا چیست و برای اینکه در انشانویسی ماهر شوند ضروری است چه مهارت‌هایی را فرا گیرند.

پیشنهادات

- ۱- به منظور رشد مهارت انشانویسی دانش‌آموزان، فرهنگ کتاب‌خوانی در مدارس ترویج داده شود.
- ۲- با توجه به اهمیت درس انشا، میزان ساعت هفتگی تدریس انشا در مدارس ابتدایی بیشتر شود.

منابع

- ≠ احمدی، پروین؛ رضازاده شیراز، فاطمه بیگم و امامقلی زاده گنجی، زهرا (۱۳۹۳). بررسی تأثیر یادگیری مشارکتی بر پیشرفت انشانویسی دانش‌آموزان شهرستان ساوه، مجله پژوهش‌های آموزش و یادگیری، سال بیست و یکم، دوره جدید، شماره ۵.
- ≠ احمدی، سید احمد و امین مقدسی، شیرین (۱۳۸۰). تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر انشانویسی در دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۶۶.
- ≠ ارجمندی نیک، سمیرا (۱۳۹۴). لذت انشانویسی: دلالت‌های کاربردی رویکرد گلسر در تدریس انشا، همایش ملی آموزش ابتدایی.
- ≠ جان‌پرور، یوسف (۱۳۹۵). شیوه‌های تقویت انشانویسی دانش‌آموزان، فصل‌نامه رشد آموزش زبان و ادب فارسی، دوره سی‌ام، شماره ۱.
- ≠ سیف نراقی، مریم و میرمهدی، سید رضا (۱۳۸۲). مقایسه الگوهای انشانویسی در دانش‌آموزان پسر نارساخوان و نارسانویس پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی با دانش‌آموزان عادی شهر تهران در سال تحصیلی ۸۱-۸۰، فصلنامه کودکان استثنایی (پژوهش در حیطه کودکان استثنایی)، سال سوم، شماره ۱.
- ≠ شیخی فینی، علی اکبر و زارعی، اقبال (۱۳۸۹). مقایسه‌ی اثر بخشی روش‌های آموزش ویژه‌ی کلاسی و غیر کلاسی بر عملکرد مهارت انشانویسی دانش‌آموزان دختر پایه‌ی سوم ابتدایی شهرستان رامهرمز، مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره‌ی ششم، سال ۱۷-۲، شماره ۲.
- ≠ قاسم پور مقدم، حسین (۱۳۹۵). بررسی تطبیقی برنامه درسی آموزش انشا در دوره متوسطه آلمان و ایران، فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، سال یازدهم، شماره ۴۱.
- ≠ کیان، مریم (۱۳۹۸). اثر تکنیک‌های نگارش بر پیشرفت مهارت انشاءنویسی دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی، فصلنامه علمی تدریس پژوهی، سال هفتم، شماره سوم.
- ≠ محمدصالحی خردمردی، حمزه‌علی و بختیاری مرکیه، فرزاد (۱۳۹۸). بررسی علل ضعف انشانویسی دانش‌آموزان پایه ششم (مطالعه موردی: شهرستان بابلسر)، فصلنامه پژوهش در آموزش زبان و ادبیات فارسی، سال ۱، شماره ۲.